

napi napszámjövendelméből — megfizethetné s faluja előtt is, mint adófizető polgár szerepelne.

3. „A világos és egyszerű adórendszer“ elvének is megfelelné, mert a megfelelően és könnyen áttekinthető módon szerkesztett adóívekből, az adófizető könnyen kiszámíthatná és ellenőrizhetné földadója kivetésének helyességét s az adófizető által nem, vagy csak hézagosan ismert adórendeletek kapcsán igen sokszor felmerülő és indokolatlan bizalmatlanságból fakadó súrlódások elkerülhetők volnának.

4. Az 1934. évi 5600 számú és a többi földadórendeletekből származó számításokkal, változás esetén beálló módosításokkal járó, s a közigazgatást terhelő sok adminisztrációs munka feleslegessé válnék.

5. A központi hatóságok is mentesülnének a gyakran ismétlődő és a viszonyokhoz alkalmazkodó rendeletek kiadásától.

KOVÁCS JÓZSEF

A HADMŰVÉSZET RENESZÁNSZA

A HÁBORÚ CÉLJA a külpolitikai akarat kierőszakolása; összetevő tényezői a katonai hadjárat, a gazdasági és a propagandaháború.

E tényezők közül a katonai hadjárat elsőrendősége kétségtelen, mert sikeres katonai hadjárat rövid háborút eredményez. Minél rövidebb pedig a háború, annál kisebb vér- és anyagi áldozattal erőszakolhatjuk ki politikai akaratunkat.

Katonai hadjárat vezetése a hadművészet körébe tartozik. Művészet ez, mert hatalmas szellemi tudás és magas értékű lelkitulajdonságok mellett isteni szikra is szükséges hozzá. A hadvezéri képességet semilyen mérvű és fajtu tudás nem pótolhatja. Művészet jellegét azonban komor színnel festi alá az a körülmény, hogy művelője — a hadvezér — vállal százezrek életének és milliók sorsának átértzett felelőssége nyugszik.

Ha az emberiség történelmével csaknem egyidős hadtörténelmet tanulmányozzuk, azt látjuk, hogy a hadművészet terén, éppen úgy, mint más művészetekben sincs töretlen, folytonos fejlődésről szó, hanem kimagasló korszakok szürke, jelentéktelen időszakokkal váltakoznak, melyek stagnálást, vagy éppen visszaesést jelentettek.

Ennek okai mélyen fekvők és sokféle elágazók. Alapjuk a történelem egyes korszakainak változó vezérlo gondolatai, politikai, gazdasági és kulturális téren egyaránt. Különbözö korszakok különböző háborúinak politikai céljai mások és mások voltak. Hol egész népek küzdöttek egymás ellen a létért, vagy jobb létfeltételekért, hol uralkodók harcoltak uralkodók ellen dinasztikus érdekekből, máskor ismét vallási felfogások ütköztek össze, vagy pedig fenti érdekek valamely sajátos keveréke adott fegyvert az emberiség kezébe. A háborús célok sokfélesége szükségképpen más-más arculatot kellett, hogy adjon a háború jellegének, ez pedig kihatott a hadművészet fejlődésére is.

A további okokat a technika fejlődésében találjuk meg. Az emberiség mindenkor teljes erővel igyekezett felhasználni a technika vívmányait a háború legfontosabb eszközének, a haderőnek minél jobb felfegyverzésére. A katonák egyre újabb meg újabb fegyvereket követeltek a technikától és a technika egyre újabb meg újabb fegyvereket is adott. Az új fegyverek azonban új alkalmazási módot követeltek meg. A dolog természetéből folyik, hogy nem minden korszakban uralkodott összhang a technikával szembeni követelések és az eszközök közt, amelyeket a technika tényleg szállítani

tudott; illetőleg nem mindig sikerült megfelelő alkalmazási módot találni a technika által adott eszközökhöz.

Végül, de nem utolsó sorban, nem minden korszakban éltek nagy hadvezérek.

A katonai hadjárat célja a katonai döntés kivívása, amelyet az ellenséges haderő megsemmisítésével érhetünk el. A támadás formái — arc-támadás, átkarolás, hátbatámadás — közül legeredményesebb az, amikor arcban való lekötés mellett az ellenséges haderő mindkét oldalát és lehetőleg hátát is egyszerre támadjuk meg, amely az ellenség teljes bekerítéséhez vezethet. Így semmisítette meg Hannibal, az ókor egyik legnagyobb hadvezére a rómaiaknak számban nagyobb seregét Kr. e. 216-ban Cannae-nál és azóta a támadásnak ez a módja az ellenséges haderő megsemmisítésére irányuló akaratnak klasszikus hadászati formája.

Ezt a klasszikus hadászati formát — az átkarolásból kifejlődő bekerítést — csak ritkán sikerül elérni, hiszen az ellenség is mindent megtesz, hogy ezt a törekvést megghiúsítsa. Csak előnyös kezdeti feltételek mellett, a földrajzi helyzet adottságai alapján, vagy a hadjárat során kialakuló szerencsés helyzetek felismerése és kihasználása vezethet ehhez az eredményhez. Emellett azonban arra is szükség van, hogy az ellenség oldalába és hátába irányított erőink, vagy legalább azoknak jelentős részei az ellenséges haderő zöménél gyorsabb mozgásra legyenek képesítve, különben az ellenség eléjük sietve, megakadályozhatja, hogy átkarolt helyzetbe kerüljön. Hannibal Cannae-nál az ellenséges hadsereg két szárnyát szűk kiterjedésben támadó erős gyalogsági csoportokkal törte be, az ellenség oldalába és hátába pedig nagyszámú lovasságát vetette be, amely a rómaiak szárnyvédő lovasságát visszavetve, gyorsan körülnyargalta az Összezsúfolt és nehézkesen mozgó római gyalogos sereget, majd oldalai-ban és hátában támadta meg. Így alakult ki a bekerítés és így pecsételődt meg a római sereg sorsa.

Cannae-nál kis létszámú seregek alig néhány kilométer kiterjedésben harcoltak. Az 1914—18. évi világháborúban milliós hadseregek kerültek egymással szembe és a határra felvonulva hézag nélküli csoportosításban; szélességi kiterjedésük több száz kilométer volt, szárnyaik pedig semleges országokra, vagy a tengerre támaszkodtak. Lehetett-e ilyen körülmények közt az ellenséges haderőt oldalba és hátba támadni és cannae-i jellegű megsemmisítő csatákat vívni?

A sokat emlegetett Schlieffen-féle terv erőteljes pozitív kísérlet volt ebben az irányban. Schlieffen a Svájc és Luxemburg közti francia-német határon hatalmas államerődítései mögött hézag nélküli csoportosításban felvonuló francia haderőt Belgiumon át vezetett előnyomulással északról oldalba és hátba akarta támadni, hogy azt a svájci határra szorítva megsemmisítse.

Schlieffen terve — az általa tervezettnél rosszabb erőcsoportosítással és a vezető lelkének kevesebb elszántságával — 1914-ben kivételre került, de hatalmas kezdeti sikerek után a Marne folyónál megívott nagy csata után kudarcot vallott. Miért?

Sok más ok mellett nagyban és egészben megállapíthatjuk, hogy a Belgiumon át vezetett nagy támadás nem találta oldalba a francia haderőt, hanem azzal a Marne folyónál arcban csapott össze. A Belgiumon át támadó német hadseregeknek többszáz kilométert gyalog kellett végig menetelniük és bármily csodás menetteljesítményeket mutattak is fel, ezalatt az idő alatt a franciáknak módjukban állott haderejüket a kezdeti felvonulásból a vasút segítségével olymódon átcsoportosítani, hogy az észak felől előnyomuló németekkel szembekerültek, sőt azokat részben nyugat felől túl is szárnyalták. A tervezett nagyszabású átkarolásból tehát a támadó szárny lassúsága (gyalogmenetek) és a megtámadott fél gyors átcsoportosítási lehetősége (vasúti szállítás) következtében arccsata keletkezett.

Ebben az arccsatában egyik fél sem tudott döntő módon fölébe kerekedni a másiknak. Az arcvonalak megmerevedtek, a hadseregek beásták magukat és elejét vette az állásharc a svájci határtól az Északi-tengerig.

Hannibal lovassággal, tehát az ellenséges sereg zöménél gyorsabb mozgású csapatokkal támadta oldalba és hátba a rómaiakat. A német hadvezér 1914-ben nem tehetette ugyanezt, mert 1914-ben a lovasság már korántsem volt az a hatalmas átütő erejű fegyver, mint a lándzsa és a nyíl korszakában. A lovasság nem volt alkalmas gyalogos seregtestek elleni döntő harcra, más, a gyalogságnál gyorsabb mozgású fegyvernem pedig nem állott még rendelkezésre. Az új Cannae elmaradásában igen jelentős szerepe volt ama körülménynek, hogy a technika akkor még nem tette lehetővé korszerű gyorscsapatok alkalmazását, amelyek a géppuskák és gyorstüzelő lövegek korszakában is elláthatták volna azt a feladatot, amelyet Hannibal korában a lovasság el tudott látni.

Állásharc keletkezett tehát. A rajvonalak beásták magukat, lövészárkok keletkeztek, amelyeket egyre nagyobb mélységű állásrendszerekkel építették ki és műszaküag hatalmasan megerősítettek. Az állások előtt tuskédrótból és egyéb anyagból nagy feltartóztató hatású akadályok létesültek. A védőállások megkerülésére, mivel azok semleges országtól a tengerig húzódtak, lehetőség nem nyílt. Ahhoz, hogy ismét mozgó háborúra kerüljön a sor, amelyben az ellenséges haderő részbeni, vagy teljes megsemmisítése a cannae-i recept szerint végrehajtható, először át kellett tömi egy vagy több helyen. Ehhez el kellett volna háritani az ellenséges akadályokat, szétrombolni az ellenséges védőműveket, megsemmisíteni a védőállások megszálló csapatait. Mindezt hatalmas tűzérési tűzzel támogatott gyalogsági támadással akarták elérni. Ehhez rengeteg tűzérésre és még több lőszerre volt szükség. Megkezdődtek tehát a világháború jól ismert anyagcsatái. Óriási tűzérési tömegek vonultak fel az áttörésre kiszemelt állásrészek ellen, heteken és hónapokon át halmozták fel a tűzérési előkészítéshez szükséges lőszer mennyiségeket. Alikor azután a gigászi méretű anyagi felvonulás, amelyet alig lehetett titokban tartani, befejeződött, megindult a tűzérési előkészítés. Ezer meg ezer löveg napokon és heteken át a gránátok százezreit és millióit lőtte ki az ellenséges állásokra. A föld remegett a tűzorkánban, felülete sívár tölcsermezökké változott, az emberi településeknek még a nyoma is elpusztult. A védők vakonszerűen a föld mélyébe ásták be magukat és fogcsikorgatva, vagy eltompult érzékekkel várták a mindent elpusztítani látszó tűzfergeteg végét. Mikor azután hosszú napok múlva a támadó a tűzérési tüzet előbbre helyezte és gyalogsága rohamra indult, a védő előbújt óvóhelyeiről és számos géppuskájának hatalmas elhárító tüzével legtöbbször földhöz szegezte a támadót, vagy pedig, ha az első betörés sikerült is, a mélységben kiépített védőállás újabb és újabb lövészárkainak és géppuskás fészkeinek szövevényében, vagy pedig a védő részéről közben beérkező hatalmas tartalékok beavatkozása folytán a támadás végül is elakadt; minden élőiről kezdődött.

Mivel a támadás nagyarányú előkészületeit alig lehetett eltitkolni, a védő erős tartalékokat vonhatott a veszélyeztetve vélt állásrész mögé és ha a támadás már megindult és így kiterjedése és iránya immár kétségtelenné vált, ezek a tartalékok vasúti, esetleg gépkocsi-szállítással sokkal gyorsabban voltak a megtámadott területre irányíthatók, mint ahogyan a támadó a maga gyalogos seregtesteivel a kiépített állásrendszeren át ellenséges tűz alatt a támadásban előrehaladni tudott.

Ezekből az okokból kifolyólag a támadások — kisebb harcászati jelentőségű sikerektől eltekintve — sorra kudarcot vallottak. Évekig tartott ez a meddő próbálkozás. Ezalatt rommá lőtt községekért, egyes magaslatokért, erdőparcellákért, majorokért hónapokon keresztül a legvéresebb harcok folytak. A hadvezérek tekintete ezért szükségképpen már nem hannibáli, nagysándori és napóleoni távolságokba nézett, hanem rögzítve maradt a

közvetlen látóhatár kiemelkedő terepontjain. Egyes kivételektől eltekintve, nem igen volt már szó cannaei vagy schlieffeni méretű elgondolásokról. Az átlásharc és az a körülmény, hogy az abból kivezető utat megtalálni nem sikerült, a hadművészetet egyszerű véres mesterséggé alacsonyította, mert hiszen hosszú évek meddő viaskodása alatt százezrek és milliók haltak és sebesültek meg, az emberi kultúra óriási értékei mentek tönkre és mindez eredmény nélkül, mert katonai döntés nem esett.

Mivel a katonai hadjárat döntést elérni nem tudott, a háború más tényezői — gazdasági és propagandahadjárat — léptek előtérbe és a jól ismert módon végül is összeroppantották a gazdaságilag összehasonlíthatatlanul gyengébb felet.

Az 1914—18. évi világháború ily módon való lefolyása után sokhelyt az a nézet alakult ki, hogy a hadművészet érvényesülésének napja immár végleg leáldozott. Sikeres katonai hadjáratot többé megívni nem lehet, mert annak egyedüli lehetséges módja, a támadás, a hadi technika óriási fejlődése miatt, amely elsősorban a védelmet erősítette meg, örökös kudarcra van ítélve. Nincs tehát már szükség lángeszű hadvezérekre, akik hannibáli és schlieffeni szellemben, mozgó háborúban nagy, megsemmisítő csatákra törnek. Elégséges a vas és beton felhasználásával gigantikus védőművekkel körülvenni az országot és a haderőt az erődítések védelmével megbízni, a háborút pedig gazdasági és propaganda-hadjárattal kell és lehet megnyerni.

Azok, akik így gondolkoztak, nem értékelték ki kellő éleslátással a világháború egyes jelenségeit, amelyek pedig — ha nem is élesen körvonalazva — mégis már előre jelezték a jövő követendő útjait.

1917 november végén néhány száz kezdetleges angol harckocsi (tank) egészen rövid tüzérségi előkészítés után Cambrai-tól nyugatra legázolta és áttörte a német állásokat. Nagyrészt csak az angol vezetés hibájának tudható be, hogy ez a harcászati áttörés nem fejlődött ki a német arcvonal tökéletes hadászati áttörésével, amely után a mozgó háború megindulhatott volna. 1918 júliusában, majd főleg 1918 augusztus elején tömegesen bevetett harckocsi-kötelékekkel támogatott antantcsapatok olyan sikereket értek el a német állások elleni támadások alkalmával, amelyeket azelőtt harckocsik nélkül a legnagyobb méretű tüzérségi előkészítéssel sem tudtak megközelítőleg sem elérni. Amellett a támadásra bevetett harckocsik előállítási költsége csak egészen csekély törtrészét képezte az azelőtti áttörési kísérletek alatt felhasznált tüzérségi lőszer előállítási költségeinek. A harckocsik kíséretében támadó gyalogság veszteségei feltűnően csekélyek, a megtámadottak veszteségei pedig igen súlyosak voltak.

A harckocsik tehát már a világháborúban bebizonyították, hogy támadó erejük még a technika fejlődésével magasra fokozott védő-elhárító erővel szemben is fölényes és így a jövő támadó eszközeinek kell őket tekinteni.

A harckocsik által elért eredmények a világháborúban azonban mégsem lehettek döntőek, mert a harckocsik mozgási sebessége és működési sugara csekély, technikai kivitelezésük pedig kezdetleges volt, és mert a harckocsik által kivívott eredmények kiaknázására hivatott gyalogság gyalog ment a harckocsik után és így feladatát a harckocsiktól való teljes elszakadás veszélye nélkül csak akkor tudta végrehajtani, ha a harckocsik harc közben a gyalogsághoz alkalmazkodtak, vagyis sebességüket fékeztek.

Ezért a harckocsi-támadásnak az ellenséges állásrendszeren való áthaladási sebessége csak kevéssel múlta felül a gyalogos támadás előrehaladási sebességét, ha pedig az áttörés sikerült, ennek azonnali kihasználása nem volt lehetséges és így végeredményben a védő tartalékai még mindig jó időben beérkezettek a veszélyeztetett területre, hogy feltartóztassa a támadást vagy megkapaszkodják valamely hátsóbb védőállásban.

A világháború után a szerzett tapasztalatok nyomán a technikának kellett segítségül sietnie, hogy megteremthetők legyenek azok a korszerű gyorscsapatok, amelyek nagy támadó erővel és gyors mozgási képességgel rendelkezve a XX. század hadvezérei számára ugyanazt az értékes haderőrészt jelentik, amit Hannibal számára a lovasság jelentett. Így be kellett következnie a hadművészet reneszánszának, amikor ismét a magasan szárnyaló hadvezéri gondolaté a döntő szó, mert a hadvezér ismét rendelkezik alkalmas eszközzel az ellenséges haderő megsemmisítésére törvő akaratának végrehajtására.

A korszerű gyors csapatok megteremtése a motorizálás útján vált lehetségessé.

Katonai nyelven motorizálás alatt — tágabb értelemben — a motornak a hadviselés szolgálatába való állítását értjük. Ide tartoznak tehát a földi és légi motoros járművek egyaránt. A szűkebb értelemben vett motorizálás a földi gépjárműveknek személy- és anyagszállításra való felhasználása. A mechanizálás (gépesítés) viszont a földi gépjárműnek olyan felhasználása, hogy az egyben harceszközt is képez, mint például a harckocsi.

Motorizált egységek tehát a gépkocsizó gyalogság, a motorkerékpáros lövészek, a gépvontatású tüzérség, gépkocsizó műszaki csapatok stb. Mechanizált (gépesített) egységek viszont a harckocsi- és páncélgépkocsi-kötelékek, a harckocsiadászok, a rohamlövegek stb.

Végül a motomechanizált seregtettek azok a magasabb kötelékek, amelyekben motorizált és mechanizált csapatok egyaránt helyet foglalnak. Vannak bennük tehát gépkocsizó gyalogsági és motorkerékpáros lövészegységé gépvontatású tüzérség, harckocsi- és páncélgépkocsi-kötelékek, gépkocsizó műszaki csapatok stb. és mindezek ellátására rendelt gépkocsizó ellátó és utánszállító szervek.

Ilyen motomechanizált seregtettek például a most folyó háború haditudósításai révén általánosságban ismert páncélos hadosztályok és hadtestek.

Ezek a páncélos seregtettek sokkal nagyobb támadóerővel és sokkal nagyobb menetgyorsasággal rendelkeznek, mint a haderő zömét alkotó gyalogos seregtettek; így ma a XX. században lényegében ugyanazt a korszerű gyorscsapatot jelentik, mint amit a lovasság a régmúltban.

Lássuk most, mi a különbség a világháborús harckocsikötelékek és a mai páncélos seregtettek harca és felhasználási módja között?

A világháborúban csak tisztán harckocsikból álló egységek voltak, azaz a harckocsikötelékekhez nem tartoztak szervezetszerűen más fegyvernemek (gyalogság, tüzérség) is. Ezeket a harckocsikötelékeket a támadásra gyalogos seregtetteknek rendelték alá és feladatuk az volt, hogy a támadó a saját gyalogsága előtt haladva, annak utat törjenek, tehát súlyukkal le kellett rombolniok az ellenség akadályait, legázolniok az ellenséges géppuskás fűszkeket és tüzükkel fedezékbe szorítaniok az ellenséges védőállás megszálló csapatait. Mögöttük a támadó gyalogság haladt, amely a harckocsik által elért sikereket igyekezett kihasználni, az azokkal való szoros együttműködésben. Ezért a harckocsik zöme a gyalogság térnyerésének ütemében haladhatott csak előre, különben elszakadtak volna egymástól és ez esetben kettőjük között ismét feléledt volna a védő ellenállása, amely azután a támadó gyalogságot tüzévei a földhöz szegezhetette. Ha sikerült is ily módon a gyalogsági támadás üteménél alig gyorsabb ütemben az ellenséges állásokat áttörni, mikor az ellenséges állásrendszer áthaladása után könnyebb terepre érve a harckocsik immár gyorsabban törhettek volna előre, addigra vagy üzemanyaguk fogyott ki, vagy kezdetleges mechanikai szerkezetük mondta fel a szolgálatot, de ha ezek nem is következtek be, mégsem volt értelme a további gyors előretörésnek, mert hiszen a harckocsik egymaguk területet

megtartani nem tudnak, az erre képes más csapatok pedig mindenképpen csak a gyalogos sebességével mozoghattak, míg a védő tartalékait a vasút és a gépkocsik sebességével hozhatta az áttörés területére.

Hogyan zajlik le ezzel szemben a mai páncélos seregtestek támadása?

Ezekbe a páncélos seregtestekbe a harc zömét megvívó harckocsikon kívül terepjáró (esetleg részben páncélozott) gépkocsikon mozgó gyalogos egységek, motorkerékpáros lövészek, gépvontatású tüzérség, gépkocsizó műszaki csapatok stb. is már eleve be vannak szervezve, amelyek már a békebeli kiképzés alatt folytonosan együtt gyakorolva, szerves egységgé forrtak össze.

A páncélos seregtest felderítő csoportja (páncélgépkocsik, motorkerékpáros lövészek, gépkocsizó utászok stb.) felderíti az áttörésre kiszemelt ellenséges állásrészt, főleg abból a szempontból, hogy hol a leggyengébb az ellenséges páncélelhárítás, hol a legkevesebb az akadály és hol a legkedvezőbb a terep a harckocsik támadására. E felderítés eredményeként megállapítást nyer a legkedvezőbb támadási irány az ellenséges védőálláson át (a németeknél „Panzergrasse“). A támadás előkészítésére a gyorsan felvonuló gépvontatású tüzérség támogatása mellett a páncélos seregtestbe beszervezett gépkocsizó gyalogság és utászok rohamcsapatai megteremtik a harckocsik támadásának előfeltételeit akadályok lerombolásával és áthidalásával, ellenséges állandó erődítési elemek (kiserődök stb.) és páncéltörő fegyverek leküzdésével és lefogásával. Ezután megindul a harckocsitömegek mindent elsöprő támadása, amelyet nyomon követ a páncélos seregtest gyalogsága, először gyalog, majd pedig terepjáró gépkocsijaira szállva, a harckocsikkal egyenlő sebességgel haladva.

Az ellenséges védőállás áttörése után nincs megállás, hanem most következik a korszerű gépjárművek teljes sebességének és működési sugarának kihasználásával történő merész előretörés. Elen a páncélgépkocsik és motorkerékpáros lövészek, nyomban utánuk a harckocsik és a gépkocsizó gyalogság, tüzérség stb. Ezek mögött pedig hosszú gépkocsioszlopok hozzák előre az üzemanyagot, a lőszert, a tartalék harckocsikat és szállító gépkocsikat, az élelmet stb.

Ugyanekkor pedig a levegőben a tágabb értelemben vett motorizálás másik, a hadviselés szolgálatába állított nagyhatású korszerű eszköze, a harci repülőgép, nagy tömegekben megtámadja az állások mögötti ellenséges országrész vasútvonalait, műútjait. A közlekedési góccok és műtárgyak szétrombolásával megbénítja az ellenséges tartalékok gyors mozgóképességét, szétveri, késlelteti magukat az ellenséges tartalékokat is, az ellenséges parancsnokságok állandó megtámadásával és a hírhálózat megszakításával pedig megnehezíti az ellenséges vezetést. De mindezeneken felül a légi erő beavatkozik a földi harcba is és könnyű harci gépei és zuhanóbombázói közvetlenül támogatják a páncélos seregtestek harcát. Említsük meg még az ejtőernyős vadászokat is, akik a gyorsan előretörő páncélos seregtestek tervezett útvonalán bizonyos fontos átjáróknak, műtárgyaknak stb. már jóelőre való kézbevételeivel elősegítik a páncélos seregtestek gyors térnyerését.

Ilymódon ma megváltozik a viszony a támadó és a védő közt az 1914—1918. évi világháborúhoz képest. Ma a támadó páncélos seregtestek főlényes támadóerővel gyorsan törnek át az ellenséges álláson és a gépkocsi sebességével nyomulnak elő mélyen az ellenség oldalába és hátába, míg a védő tartalékai a repülő-támadások következtében a gyors mozgási lehetőségben erősen korlátozva vagy attól megfosztva, sokszor csak a gyalogos sebességével igyekezhetnek a veszélyeztetett területre.

Így kap ismét erőre, lendületre és gyorsaságra a támadás a vasbeton, a géppuska és a gyorstüzelő löveg korszakában is. Így válik ismét lehetővé

az ellenséges védőállások teljes hadászati áttörése után az ellenséges haderő oldalba- és hátbatámadása, részeinek körülzárása és megsemmisítése.

Így kerülhető el a hosszúra nyúló állásharc a maga szörnyű ember- és anyagi áldozataival, bomlasztó hatásával, reménytelenségével és a hadművészetet lealacsonyító földhözszegezettségével együtt.

Ezért lehet ma ismét katonai hadjáratral gyors háborús döntésre törekedni. Mindez csak a motorizálás révén valósulhatott meg, ezért jelenti a motorizálás a hadművészet reneszánszát.

Lássuk most, hogyan támasztja alá fenti megállapításainkat maga a valóság.

Az 1939 szeptember 1-én kitért német-lengyel háborúban Hitler terve az volt, hogy a lengyel haderő zömét még a Visztulától nyugatra megsemmisíti. Ennek a tervnek megfelelően vonultatta fel hadseregeit és adta meg azoknak az előnyomulás főirányát.

A felvonult német és lengyel haderők közt számbelileg nem volt jelentős különbség. A lengyelek hatalmas lovassággal, de csak elenyészően kevés korszerű gyors csapatokkal rendelkeztek, a németeknek viszont egyetlen lovasdandár mellett egész sor páncélos és gépkocsizó hadosztályuk volt és fölényük ezen a téren óriási előnyt jelentett. Emellett hatalmas légierejük korlátlan légiuralmat biztosított számukra.

A német korszerű gyorscsapatok zöme a haditervnek megfelelőleg a 4. és főleg a 10. hadsereghez került. Ezek a korszerű gyorscsapatok előretörésük közben a szó szoros értelemben darabokra szellették a lengyel haderőt. Azok visszavonulását a gyorsaságukból adódó túlhaladási lehetőség révén megakadályozva, őket helyhez szegezték, míg a gyorscsapatok mögött hatalmas menetekkel előnyomuló német gyalogos seregtettek ezeket az egymástól szétszagattott és helyhez rögzített lengyel haderőrészeket körülzárták és elfogták. A lengyel tartalékok mozgását, valamint az esetleges átcsoportosítást törekvéseket a német légierők teljesen megbénították.

A hadjárat így gyakorlatilag 18 nap alatt befejeződött és ezzel a hadtörténelem legrövidebb háborúja lett.

A világháborús és a motorizálás adta mai lehetőségek párhuzamba állítására szemléltető példa az 1918 március 21-én megkezdett német „Szent-Mihály”-támadás és az 1940 tavaszán lezajlott Flandria-i és Artois-i csata lefolyásának és eredményének összehasonlítása.

1918 kora tavaszán elérkezett a németek számára az utolsó lehetőség a katonai döntés kieroszakolására a nyugati hadszíntéren. Ennek teljes tudatában a német legfelsőbb hadvezetés már 1917 ősze óta hatalmas döntő támadásra készült fel. Nem állott fenn kétség arra vonatkozóan, hogy az ellenséges arcvonal bármely részén támadva is, a harcászati áttörést ki lehet kényszeríteni. Súlyos problémát jelentett azonban az antant-erők óriási tartaléka, amely kereken 60 angol-francia hadosztályt tett ki és amelyet a sűrű vasúthálózat és a rendelkezésre álló hatalmas szállító gépkocsipark felhasználásával az ellenfél aránylag gyorsan oda szállíthatott a megtámadott arcvonalrészre, a hadászati áttörés megállítására.

Az ellenséges tartalékok ilyen felhasználásának kikapcsolása kétféle módon volt elképzelhető. Vagy olyan gyorsan kellett az áttörést végrehajtani, hogy az még a tartalékok beérkezése előtt teljes hadászati érvényre emelkedhessék, vagy pedig egy melléktámadásnak magára kellett vonnia először ezeknek az ellenséges tartalékoknak a zömét, közvetlenül a másutt bekövetkező főttámadás időpontja előtt.

A német legfelsőbb hadvezetőség egyik módot sem választhatta. Az elsőt azért nem, mert 1918-ban nem voltak még korszerű gyorscsapatok, amelyek rövid idő alatt képesek a teljes áttörés végrehajtására, a másodikat pedig azért nem, mert melléktámadás végrehajtására nem volt elegendő ereje. 1918 tavaszán 171 antant hadosztállyal szemben 192 német hadosztály állott, de ez a túlerő csak látszólagos volt, mert a német

hadosztályok általában kisebb létszámúak voltak az ellenfél hadosztályainál, azonkívül a ló és lótophiány miatt e hadosztályoknak csak egy része volt a teljes mozgóképesség birtokában.

A felsorolt módok helyett a németek több támadást készítettek elő, amelyeket egymás után akartak végrehajtani, ha az előző támadások nem vezettek sikerre. Így remélték az ellenséges tartalékokat annyira szétforgácsolni, hogy a támadások folyamán azok valamelyike mégis csak meghozza a döntést.

Az első ezek közt a fedőnéven „Szent-Mihály“-nak nevezett támadás volt. Ennek alap gondolata: támadás az angolok ellen Cambrai-St. Quentin-nél. Péronne és Ham elérése után — a bal szárnyal a Somme-ra támaszkodva — északnyugati irányban fel kell göngyöltetni az angol arcvonalat. Ennek befejezése után támadás a franciák ellen.

A Szent-Mihály támadás alap gondolata lényegében ugyanaz volt, mint az 1940 május 10-én a nyugati hadszíntéren megindult német támadásé.

1918 március 21-én 62 német hadosztály indult rohamra Arras és La Fère között a fenti terv némileg módosított változata alapján. A csata 15 napig tartott és a németek térnyerése a legmélyebb helyen 60—65 km volt. E térnyerés zömét a németek a támadás első 5—6 napján érték el, azután az antant-tartalékok beérkeztek és a további napok az ezekkel való meddő viaskodásban teltek el, mígnem április 4-én a német legfelsőbb hadvezetőség ezt a harcot beszüntette, hogy Flandriában kezdjen új támadást.

A csata első napjaiban a német támadás átlagos térnyerése napi 8—10 km volt. A támadást hatalmas tüzérségi támogatás mellett kizárólag gyalogos seregtestek hajtották végre. Az elért eredmény csupán harcászati sikert jelentett, a teljes áttörést nem sikerült elérni.

1940 május ro-én a német haderő ismét döntő támadásra indult a nyugati ellenfelek ellen. A támadás nagybani terve a következő volt: a haderő zöme Dél-Belgiumban az Ardenneken és a Maas-folyón átkelve a Sambretől délkeletre áttöri a Maginot-vonal folytatását és a Somme-folyó jobbpartja mentén a tengerig előretörve megsemmisíti az ettől északra levő szövetséges seregeket. Közben a haderő részei Dél-Hollandián és Észak-Belgiumon át délnyugati irányban előnyomulva az ismeretes Schlieffen-féle terv fenntartásának látszatát keltik.

A német korszerű gyorscsapatok legnagyobb része (páncélosadosztályok és hadtestek, valamint gépkocsin szállított hadosztályok) a Dél-Belgiumon át támadó zömnél volt beosztva. A támadás május 10-én indult meg a német határról, május 20-án Abbeville-nél már elérte a tengert és így a teljes hadászati áttörést 11 nap alatt érte el. A megeendő távolság légvonalban 300 km volt, ebből az első 140 km előrehaladást 7 nap alatt, napi 20 km átlagteljesítménnyel érték el, a hátralevő 160 km-t pedig 4 nap alatt, napi 40 km átlagteljesítménnyel tették meg. Közben éveken át óriási költségekkel kiépített állandó erődítéseket törtek át rövid idő alatt, utakban szűkölködő középhegységen (Ardennek) és több folyón keltek át nehéz körülmények között.

Az ellenséges tartalékok, amelyek számáról ma még biztos tudomásunk nincs, az áttörés ilyen rohamos üteme mellett szóhoz sem jutottak. Annál inkább nem, mert a főlényben levő és példásan vezetett német légiő ezek gyors felvonulási lehetőségeit a közlekedési vonalak szétrombolásával már eleve elvágta.

A flandriai és artoisi csata végeredménye ismeretes. A holland és a belga haderő kapitulált, három francia hadsereg megsemmisült és az angolok is teljes felszerelésük visszahagyásával csak pusztán életüket menthették át a csatornán. A meggyengült francia haderő magára maradt, majd a nyomban folytatódó német támadásnak esett áldozatául.

Ez a fantasztikus teljesítmény sohasem lett volna elérhető motomechanizált seregtestek nélkül.

A felhozott példák a történelem bizonyító erejével mutatnak rá ama fejtegetéseink helyességére, hogy a hadművészet ma reneszánszát éli. Ilyen méretű győzelmes hadjáratokat, amelyek folyamán hetek leforgása alatt milliós haderők semmisültek meg, eddig nem ismert a hadtörténelem. Nem akarjuk azt mondani, hogy e győzelmek kizárólag a motorizálásnak köszönhetőek, mert számtalan, különböző természetű alapfeltétel és körülmény összesége vezetett a sikerre, de igazunk tudatában nyugodtan állíthatjuk, hogy a motorizálásnak ilyen méretű felhasználása nélkül a németek csekély veszteséggel ilyen rövid hetek alatt kivívott villámgyors győzelmeket soha el nem érhettek volna.

Vonjuk le a minket érdeklő végső tanulságot is. A motorizálás korának háborúja a hadjáratok rövidebb időtartamának ellenére sem olcsóbb, mint a múlt háborúi, mert a korszerű légerő és korszerű földi motomechanizált csapatok szervezése és fenntartása óriási összegekbe kerül. Am az a nép, amely jövője érdekében tud lemondani s tud a béke éveiben nélkülözések közepette összeszorított fogakkal és áldozatos lélekkel a jövőért dolgozni, elnyeri jutalmát akkor, midőn a sors a tették mezejére szőlítja,

Nekünk, magyaroknak, ez az igazság lebegjen szemünk előtt és hozzunk meg már béke idején minden áldozatot honvédségünk korszerű fejlesztésére saját jövőnk érdekében.

KOLTAI JENŐ

MAGYAR HŐSÖK

KORNIS GYULA munkássága ma már egész könyvtárra megy s mindenki, aki nehéz kétségek és fárasztó töprengések árán írja meg szellemi termékeit, csak ámulattal nézheti fölényes elméjének alkotó tevékenységét.

Most megjelent nagy kötete: „A magyar politika hősei“ is azt bizonyítja, hogy ennek a tiszta látású filozófus-politikusunknak sok mondanivalója van mindenki számára, akit a nemzeti élet magasabb értékei érdekelnek.

A maga környezetében mindenki lehet hős, vagyis mindenki fejthet ki áldozatos munkát a normális kötelességteljesítésen felül. Hős a munkás, aki csekély béréből nemcsak családját tartja fenn, hanem gyermekei szellemi felemelkedéséről is tud nélkülözések árán gondoskodni. Hős a helyettes tanár, aki szomorú anyagi helyzetében idealizmusra tanítja a gondjára bízott gyermekeket. Hős a rendőr, aki élete kockáztatásával menti ki a vízbefúlót, a katonát, ki önként vállalkozik életveszélyes feladatára. A magyar politika hősei pedig azok, akik egész életüket, éjjelüket, nappalukat a nemzet nagy értékeinek megmentésére vagy fejlesztésére, gyarapítására áldozták.

Kornis új könyve nem egyszerre íródott: tulajdonképpen az utóbbi években írt alkalmi beszédeinek, előadásainak vagy önálló tanulmányainak antológiája. Ez magyarázza az egyes fejezetek egyenetlenségét a terjedelem szempontjából: néhány lapnyi fejtegetésre kötet vastagságú értekezés következik. Szent Istvánról, Mátyás királyról, Rákócziáról, Kölcseyről, Pázmányról jubiláns alkalmakkor beszélt Kornis; Fáy Andrásról, Tisza Istvánról serlegbeszédet tartott, Apponyiról írott nagy tanulmánya Kisfaludy-társasági székfoglaló, Horthy Miklósról és Klebelsberg Kunóról írt tanulmányainak kiadásához is ünnepélyes alkalmak adták az ösztönzést.

De sem a terjedelemben észlelhető aránytalanság, sem a tanulmányok alkalmi jellege nem rontja a könyv összhatását. Kornis Gyulát, „Az államférfi“ szerzőjét mindenkor egyformán vonzották a politikai tevékenység nagy szellemei, s minden alkalommal a filozófus magas értelme